

OREAM-Nord

Ongeveer 45 % Fransen nemen verlof buitenshuis; 24 % van de stadsbevolking uit de steden met méér dan 100.000 inwoners vertrekt op weekend; 35 % van dezelfde bevolking verlaat geregeld de stad op zondag, tenminste wanneer er uitgeruste terreinen in de buurt aanwezig zijn.

Deze enkele cijfers situeren zeer duidelijk het fenomeen 'vrije tijd' in Frankrijk.

Een onderzoek, in het Noorden verricht, omtrent de motivatie en de gedragingen terzake, bevestigen ruimschoots deze algemene trend¹.

Wel dient te worden opgemerkt dat deze analyse van de vraag, op regionaal niveau, feitelijk eerder gesteld is in termen van motivatie, van aangevoelde noden en aspiraties dan in termen van echte gedragingen.

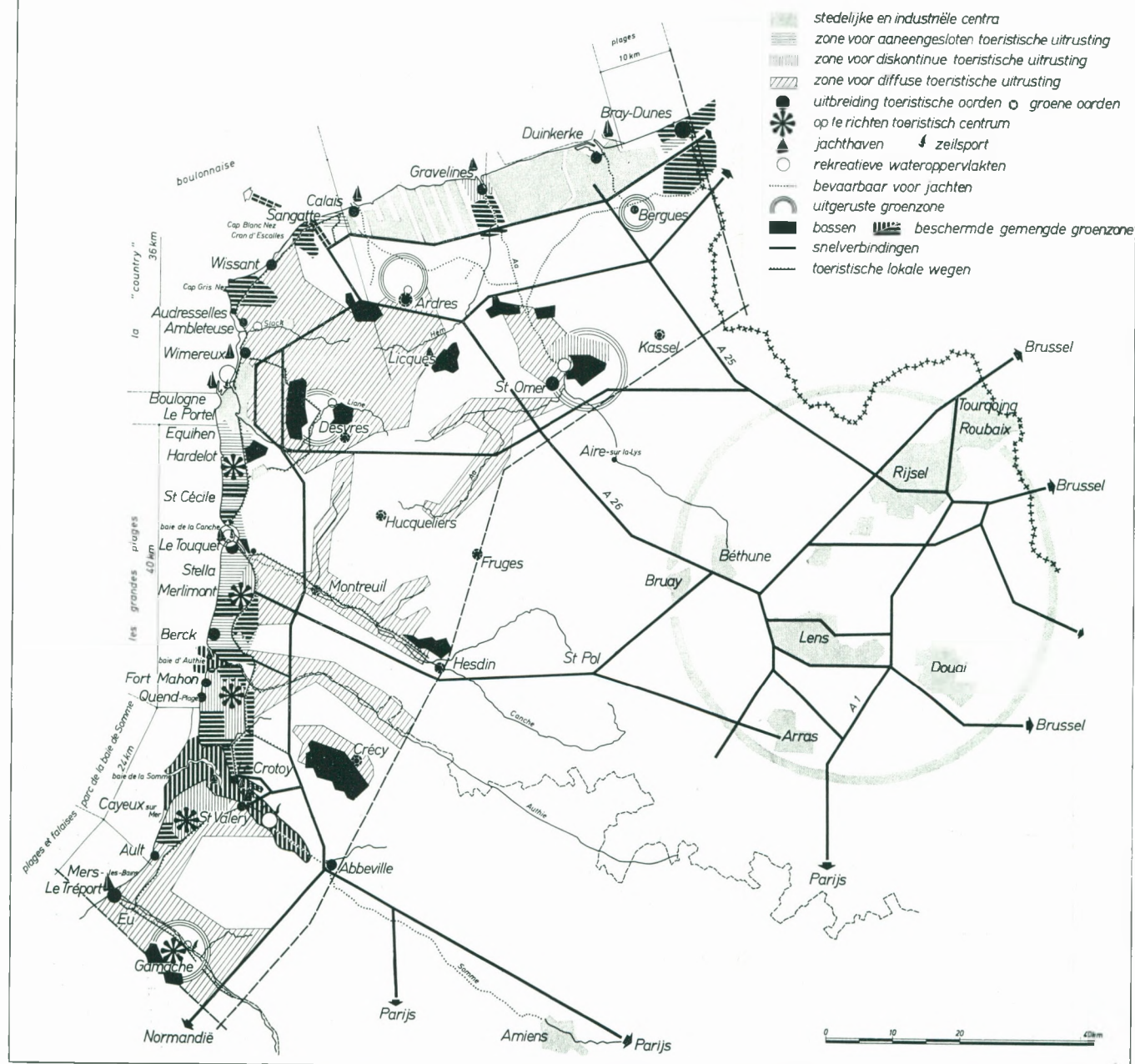
Dit is een gevolg van het bestaande onevenwicht in onze streek, tussen de noden van een dichte bevolking (3.800.000 inwoners), gekoncentreerd in stedelijke centra (86 % wonen in een stad) en de reëel aangeboden ontspanningsmogelijkheden.

Hoe worden toerisme en vrijetijdsbesteding in het Noorden beleefd? Welke elementen kunnen een begin van regionaal beleid terzake stimuleren? Het antwoord op deze vragen kan in deze bijdrage slechts vluchtig geschetst worden.

De vakantie is in feite de meest-klassieke uitdrukking van het fenomeen dat toerisme heet. In deze verstedelijkte en dichtbevolkte streek zet de nood om zich te ontspannen, er eens uit te zijn en uit te rusten er meer en meer toe aan de centra te ontvluchten en de natuur op te zoeken.

Bij deze jaarlijkse zomeruittocht zendt het Noorden in hoofdzaak zijn bevolking uit, en levert zodoende de clientèle voor de traditionele ontvangstzones (Bretagne, de kust van de Provence, de Azurenkust, Spanje, Italië...). Maar toch blijft, spijt deze massale uittocht een belangrijke groep minder-mobielen in het Noorden. Voor haar verblijf is zij aangewezen op twee sectoren, gelegen op de beide uitersten van de streek: de Kust en de Avesnois.

¹ CINAM-CERAU: 'Etude provisionnelle sur les comportements de loisir'.

De Kust biedt een uitgebreide ontspanningszone, met uitgestrekte stranden, een rijkdom aan dorpen, een merkwaardig Achterland en een tonifiërend klimaat. De mensen uit het Noorden bezoeken de Kust, voor 40 tot 75 %, naargelang de sectoren; daarnaast zijn er, in mindere mate, Parijzenaars aanwezig en een hoog aantal Belgen en Engelsen.

Aan het andere uiteinde, rechts van de lijn le Quesnoy-le Cateau, bevindt zich de Avesnois, ook 'Klein Zwitserland' genoemd. Deze zone is wellicht de aantrekkelijkste van het Noorden, met zijn hagen, doorsneden door schilderachtige valleien en opgebouwd met mooie bospanden (Bossen van Trelon en van Normal); alles samen een vakantie-oord van goede kwaliteit, dat overigens in het Noorden, in de streek van Parijs en in België zeer goed bekend is.

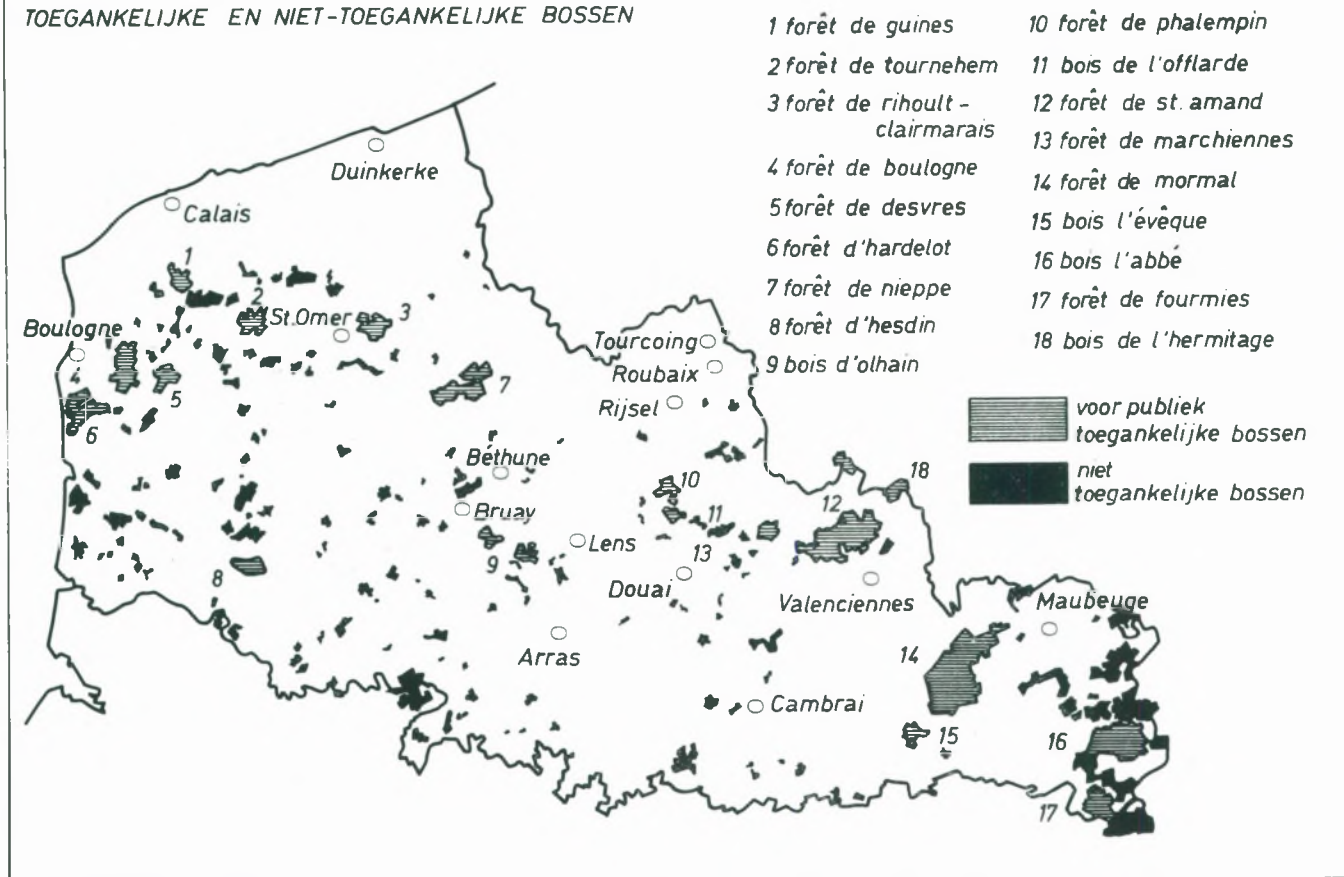
Buiten de verlofperiode is er het weekendtoerisme. Een ganse cliënteel ontvlucht zijn woning regelmatig ieder

weekeinde, maar blijft daarbij meestal binnen de isochtone van twee uur² van de woonplaats, zijnde de Metropool en de middelgrote centra. Tweede verblijven, hotels en caravans staan klaar om hen te ontvangen. Naast de Kust en Avesnois worden daarbij de heuvelachtige en groene streek van Artois, de Bocage Boulonnais, de Leievlaakte, de rijke velden van Hainaut en van Cambrésis opgezocht.

Tenslotte is er ook de zondagse uitstap, beperkt tot maximaal één uur afstand van de woning, dit gezien de toestand van de wegen: deze vorm is in de streek zeer sterk verspreid. En toch zijn de mogelijkheden op dit vlak zeer beperkt. Een beperkt aantal plaatsen zijn min of meer uitgerust om deze massa dagjesmensen, op zoek naar een stil hoekje, een moment verpozing, een openluchtactiviteit, te ontvangen: het park St.-Amand, het bos Olhain, het broek van Audomatois, Aubigny-au-Bac.

² Afstand-tijd, afgelegd per wagen.

TOEGANKELIJKE EN NIET-TOEGANKELIJKE BOSSEN

Er is echter méér. Wij kennen wel de gespecificeerde vrije tijd, waarbinnen wij ons uit onze woning verplaatsen en die dus vragen doet rijzen in functie van de (potentiële) uithuizigheid. Maar daarnaast stelt de industrialisatie en de stedelijke explosie ons voor het vraagstuk van het dagelijks leefmilieu dat, het weze erkend, uitmunt door zijn middelmatigheid. Zo de ontspanningsmogelijkheden buitenhuis, enkele bevoorrechte sectoren daar gelaten, reeds onvoldoende ontwikkeld zijn, dan is de toestand echt alarmerend wanneer men de stedelijke groene ruimten bekijkt. Behoudens enkele geslaagde inplantingen, zoals het Barbieuxpark te Roubaix, hebben de steden in de Nord geen vrije ruimten en dus, a fortiori, ook geen groen.

Maar wat nog erger is: de technische en economische vereisten komen zo op de voorgrond, dat de steden dreigen een gesloten geheel te worden, dat alleen als stad funktioneert en waar de bewoners zich gaan opsluiten in een helse cyclus van wonen en werken.

Overigens kunnen reeds ruim drie miljoen bewoners van onze steden niet meer genieten van de velden, van het groen en de bossen van Artois of van Avesnois, van de stranden aan de Kust of zelfs van de uitgeruste bossen van Clairmarais of St.-Amand.

Deze rappe schets van de toestand inzake toerisme en recreatie in het Noorden is soms somber maar wil toch zo objectief mogelijk zijn; hij geeft duidelijk aan welke inspanning terzake dient te worden geleverd.

Het beeld van het 'verre koude en grijze land dat het Noorden is', is een koppige, maar totaal onjuiste slogan. Maar toch dient toegegeven dat buiten enkele bevoorrechte en reeds uitgeruste sectoren, de streek arm is aan recreatiegebieden voor dagelijkse of wekelijkse ontspanning in openlucht. En dit terwijl de progressieve vermindering van de arbeidsduur, de verhoging van het inkomenniveau, de veralgemening van de individuele wagens juist de recreatiemogelijkheden sterk verhogen.

Het Noorden wil prioritair een inspanning opbrengen inzake de recreatieve uitrusting gezien zijn achterstand terzake en gezien de hoger geschetste vooruitzichten.

Hier volgen enkele ideeën, die meteen de eerste beschouwingen zijn op een domein dat nog grondig dient uitgediept.

(a) De ruimtelijke ordening van het platteland moet een evenwicht nastreven tussen de diverse functies die daar verder zullen worden uitgeoefend. Wel dient er een onderscheid te worden gemaakt tussen sectoren bestemd

voor de produktie, sectoren die voor (passieve) ontspanning aangewezen kunnen worden en gemengde sectoren, zoals de beboste terreinen en de valleien van Avesnois en Boulonnais, waar zelfs toeristische formules kunnen worden toegepast (jeugdherbergen, hoevetoerisme, enz...).

Binnen deze landbouwzones moet het evenwicht worden hersteld tussen beboste en open ruimten, met een voorkeur voor de beboste panden gezien zij inzake recreatie op het platteland een sleutelpositie innemen. Uiteraard komen voor deze wederinname slechts minderwaardige landbouwgronden in aanmerking.

(b) In dezelfde optiek, met name dat bossen de mensen in hoge mate aantrekken in de landbouwgebieden, moet de openstelling van private bossen, die reeds begonnen is, worden voortgezet.

(c) Ook het water kan in de recreatie worden ingeschakeld. Zo kunnen ook bepaalde valleigedeelten een interessant waterontspanningsoord worden. Hier wordt gedacht aan de vallei van de Canche, de Scarpe en de Sensée.

Zelfs kunstmatige waterspaarbekkens kunnen in dit geheel ingeschakeld worden, na de nodige aanpassingen. Zo bijvoorbeeld Eppe-Sauvage.

(d) De Kust beschikt over uitgestrekte ruimten voor kontakten met de natuur en voor een ware ontspanning, waar overigens nog een merkwaardig toeristisch potentieel aanwezig is. Daar de kuststreek een grote aantrekkingskracht bezit, moet haar uitrusting een evenwicht behouden, tussen enerzijds een ontwikkeling die beantwoordt aan de kwantitatieve en kwalitatieve vragen van het 'klimateel' en anderzijds de bescherming van deze landschappen.

(e) Maar de streken waar een recreatieve uitrusting voor de bevolking van de Nord—Pas-de-Calais het meest in het gedrang komt, liggen precies tussen de grote stedelijke centra (Leievallei, Pèvéle, Beneden-Scarpevallei, Deûlevallei).

In groenstroken ingedeeld, moeten deze bufferzones, de afwisseling landelijk gebied — stedelijk gebied verzekeren, terwijl een net van recreatieparken deze uitrusting aanvult (bvb. Deûlepark).

Ter inlichting en volgens de normen van de 'Région Parisienne', moet hier 7.500 ha bebost gebied tegen 1985 uitgerust worden, midden in het centraal stedelijk gebied, wil men tegemoet komen aan de nood aan recreatieparken voor de stadsmensen.

(f) Uiteindelijk moet men trachten opnieuw de natuur in het hart van de stad te introduceren door het aanleggen van rustige stroken en zones voor openluchtrecreatie.

Aangezien de beschikbare ruimte steeds zeldzamer wordt, kan deze aanleg best gebeuren ter gelegenheid

van vernieuwingen en herstruktureringen. 45 % van de Fransen trekken weg in hun vakantie, zodat deze plannen inzake ruimtelijke ordening vooral gezien moeten worden in functie van de 55 % thuisblijvers.

Boven de aardrijkskundige en sectoriële criteria moeten enkele basisprincipes de uitrusting inspireren :

(a) De recreatieve uitrusting moet polyvalent en complementair zijn, dit wil zeggen zij moet zowel fysische als intellectuele activiteiten toelaten.

(b) Deze uitrusting mag niet gedomineerd worden door de rentabiliteitscriteria. In dezelfde zin als voor onderwijs en kulturele instellingen mag van de recreatieve uitrusting slechts 'solvabiliteit' verlangd worden.

(c) Privé-verwerving van bevoorrechte landschappelijke gebieden bevoordeligt de enkeling ten nadele van het gemeenschappelijk welzijn. De stranden en bossen zijn in eerste plaats kollektief bezit. In een periode waarin zoveel over natuurbescherming gepraat wordt, moet een regionale aanpak erop gericht zijn, natuurgebieden voor te behouden en open te stellen voor het publiek.

Totdaar een algemene oriëntatie. Zij laten duidelijk de omvang zien van de taak die ons te wachten staat inzake de verbetering van het leefmilieu en van de levensomstandigheden. Zij onderstrepen ook hoe wij noodzakelijk moeten komen tot een nauwe samenhang in de studies en tot een doeltreffende samenwerking tussen de verschillende administraties en betrokken gemeenschappen.

Het bestaan van een 600 km lange grens tussen België en Frankrijk, waarvan een groot gedeelte loopt langs de 'Région du Nord', het toeristische verkeer tussen beide landen en een groot aantal gemeenschappelijke problemen inzake ruimtelijke ordening, nopen ons tot een nauwere samenwerking met het oog op een betere harmonisatie van de inspanningen, vooral dan in de grensgebieden.

Ter illustratie kunnen volgende realisaties vermeld worden : het regionaal natuurpark van St.-Amand-Raisines en dit tussen Péronne en Stamburges. Langs beide zijden van de grens gelegen vormen zij een natuurlijk, historisch en cultureel geheel. Het bestaan van deze gelijklopende streken resulteert in gelijkaardige problemen die een gemeenschappelijke oplossing vragen. Op minder dan 10 km van elkaar verwijderd zouden deze recreatiegebieden in Frankrijk en België gezamenlijk kunnen uitgerust worden.

Zowel de Belgische als de Franse autoriteiten zagen het nut in van de oprichting van een internationaal park, 'Le Parc naturel Régional du Hainaut'. Daarom werd reeds een gemeenschappelijk charter opgesteld.

De ervaring met het Frans-Belgisch park zou kunnen leiden tot verdere samenwerking in andere grensgebieden (bvb. Monts de Flandres - Heuvelland).